

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Бърдаров

**зам.декан на Геолого-географски факултет, СУ „Св. Климент
Охридски“**

относно

дисертационния труд на Кристина Емилова Петрова-Христова
за получаване на образователната и научна степен „Доктор“ по
професионалното направление 4.4 Науки за земята (География на
населението и селищата)

на тема:

**„Геодемографски анализ и прогнозни варианти за развитието и
интеграцията на ромския етнос в България“**

I. Данни за докторанта:

Редовният докторант Кристина Петрова-Христова е родена на 6 април 1992г. в гр. София. Получава средното си образование в 32 СУИЧЕ „Св. Климент Охридски“ в София. През периода 2011-2015г. Кристина Петрова следва в Геолого-географски факултет на СУ“Св. Кл. Охридски“-специалност „География“. През 2015-2016г. продължава образованието си в магистърска програма „Планиране и управление на териториални системи“ към катедра Регионално развитие на ГГФ на СУ“Св. Кл. Охридски“. През периода 2015-2017г. успешно завършва и втора магистърска програма – „Управление на човешките ресурси“ към катедра Регионално развитие на ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2018 до 2021г. е редовен докторант към катедра „Социално-икономическа география“ на ГГФ на СУ“Св. Кл. Охридски“, с научен ръководител доц. д-р Георги Бърдаров.

В периода март 2018 - октомври 2020г. Кристина Петрова работи като технически сътрудник в счетоводна къща „ЕМ СИ ЕМ“, гр. Костинброд, а

от октомври 2016 до февруари 2018г. е инспектор учебна дейност в катедра „Социално-икономическа география“ на ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Кристина Петрова-Христова владее английски език на ниво В2, ползва немски и шведски език, притежава базови умения умения за работа с MS Office – Word, Power point, Excel, ГИС.

В научен план има интереси и публикации в областите Демография, Етногеография, География на религиозните общности.

II. Данни за процедурата

Приложени са всички необходими документи, според изискванията на СУ „Св. Климент Охридски“, като нередности, и плагиатство не са установени.

Кристина Емилова Петрова – Христова е зачислена като редовен докторант по професионално направление 4.4. Науки за земята, докторска програма „География на населението и селищата“ – „Етнически и езикови малцинства и религиозни общности в България“ към катедра „Социално-икономическа география“ със заповед РД 20-273/31.01.2018г., считано от 01.02.2018г. до 01.02.2021г. За научен ръководител е определен доц. д-р Георги Костадинов Бърдаров.

Със заповед РД 20-174/28.01.2021г. Кристина Емилова Петрова – Христова е отчислена с право на защита поради изтекъл срок на редовната докторантура към ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, считано от 01.02.2021г. На заседание Катедреният съвет на катедра „Социално-икономическа география“ в разширен състав обсъди и насочи към защита дисертационния труд на Кристина Петрова. Решението бе потвърдено от ФС на ГГФ на СУ.

Със заповед РД 38-195/23.04.2021г. е утвърдено Научно жури в състав:

1. Доц. д-р Георги Костадинов Бърдаров – СУ
2. Доц. д-р Тони Драганов Трайков – СУ
3. Доц. д-р Надежда Борисова Илиева – НИГГГ, БАН
4. Проф. д-р Милен Руменов Пенерлиев – ШУ
5. Проф. д-р Румен Христов Янков – ВТУ

Резервни членове:

1. Доц. д-р Климент Минев Найденов - СУ
2. Доц. д-р Десислава Георгиева Вараджакова – НИГГГ, БАН

III. Обща характеристика на дисертационния труд

Общият обем на дисертацията е 260 стандартни страници. Дисертационният труд е структуриран в 4 глави, със съответният брой подзаглавия, увод, заключение, литературна справка и приложения. Текстът съдържа 12 таблици, 61 фигури, приложения с анкетен и снимков материал, научни приноси. Използвани са 113 научни източника на информация, от които 72 на кирилица, 23 на латиница и отделно са описани 15 интернет източника и нормативни документа.

В **увода** коректно и научно е представена актуалността на темата, съобразно общата демографска картина в страната и промените, които се очакват до 2050г. в етническата и образователната структури на населението. Много точно са формулирани обекта, предмета и целта на изследването, както и научно и стегнато са представени задачите, които си поставя докторанта в началото и методите, които е използвала при разработването на дисертацията.

Първа глава на дисертационния труд, която е с обем от 32 страници, е посветена на произход, развитие и разселване на ромите в България и

Европа през вековете. Докторантът се позовава на направените изследвания от утвърдени историци и лингвисти, спрямо които представя критичен анализ на съществуващите хипотези за произхода и посоките на разселване на ромите, както и за географското разположение на тяхната прародина. Определена приносна част в този раздел от дисертационния труд носи систематизираното представяне на научните изследвания, свързани с етногенезиса и миграциите на предшествениците на днешните роми в България и другите европейски страни. Много точно авторката е проследила сложността при определянето на произхода на ромите, както и несъответствията между различните автори по отношение на различните хипотези.

Втора глава, която е в обем от 22 страници, ни представя изключително подробен преглед на стратификацията и етно-културните особености на ромската етническа група в България. Главата е по-малка по обем, но с много голяма важност от гледна точка на целта и задачите на дисертационния труд, тъй като в България има сериозно неразбиране по отношение на много сложната социална стратификация на ромите. Както в публичното пространство, така и в политическото, но дори и в научното много често ромите биват поставяни под един общ знаменател, без да се отчитат сериозните различия между тях на социална основа, които оказват влияние и при тяхната интеграция. Посочвайки сложната подялба на субгрупи и мета групи, докторантката съвсем обосновано определя ромите като една от най-пъстрите и многослойни етнически групи в България. В тази глава авторката много точно изяснява и защо в България, особено в последните години се е наложил етнонима роми за тази етническа група, за сметка на широко използвания през вековете цигани.

Разглеждайки в детайли етно-културните особености на различните социални групи роми в нашата страна, авторът на изследването анализира

формираните в продължения на векове стереотипи и предразсъдъци по отношение качествата и начина на живот на ромите.

Трета глава, която е в обем на 44 страници, е същността на дисертацията и представлява цялостен геодемографски анализ на ромската етническа група в България, включващ особеностите в териториалното разпределение, естественото възпроизводство, миграциите и структурните характеристики. Като важен приносен момент в тази част на дисертационния труд могат да бъдат посочени направените изводи за специфичните особености в демографското развитие на ромите и връзката им с техния начин на живот, битови и етно-културни характеристики. Един от най-ценните елементи в дисертацията е направения в тази глава подробен анализ на прогнозата за демографското развитие на ромската етническа група, на фона цялостната демографска ситуация в страната, до 2050г., включително и изясняването на прогнозите за образователната им структура за този период. Тази част от анализа може да се използва на регионално и национално равнище при изработване на политики и стратегии за развитието на България до средата на ХХІв.

Най-голяма практическо-приложна стойност в дисертацията има **четвърта глава**, която е в обем на 79 страници и е посветена на успешните мерки, политики и модели за интеграция на ромите. Обобщавайки опита на редица страни като Унгария, Чехия, Словакия, Финландия, Швеция и други, докторантката достига до най-изразителните примери за добри практики на интеграция на ромския етнос.

Най-голяма стойност и значение за целите на изследването има позитивния български опит при интеграцията на ромите от места, като Каварна, Куклен, село Долни Цибър и разбира се град Стралджа, където докторантката е участвала на терен при разработването и приложението на най-успешния интеграционен модел в България. Там е приложен т.нар.

„Исландски модел“, в ОУ „Св. Кирил и Методий“ в ромската махала, където чрез въвеждането на извънкласни занимания по спорт и изкуства, съчетано със задължително посещение на учебните занятия от първия до последния час, плюс назначаването на медиатори от ромската махала, доведе само за една учебна година до 40% по-висока реална посещаемост на децата в училище. Смятаме, като много голям принос участието на докторантката при развитието на този модел, още повече, че анализа му в дисертацията може да бъде използван, като готова рамка за интеграционен модел, който да бъде приложен и на други места с компактно ромско население в страната.

IV. Оценка на автореферата

Предложеният на научното жури автореферат, който е в обем от 55 страници, отговаря на всички изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“. Единственият проблем в него е прекалено големия му обем. В съдържателно отношение обаче той напълно отразява извършената работа в труда и включва всички основни и най-важни елементи в него, като спазва напълно структурата на дисертационния труд.

V. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката представя три публикации по темата на дисертационния труд, от които една самостоятелна и две в съавторство. Публикациите са научно издържани, в авторитетни издания, напълно отговарят на темата на дисертационния труд и могат да бъдат приети от научното жури.

VI. Оценка на научните приноси

Докотрантката ни представя четири теоретични и практико-приложни приноса, които напълно отговарят на направеното от нея в дисертационния труд. Те доказват и огромната по обем и важност работа, която те е свършила през годините на разработването на дисертацията. Според нас с най-голяма приложна стойност е проучването на успешните интеграционни модели за ромите в различни европейски страни, които могат да се приложат и у нас, и най-вече участието и при приложението на успешния „Исландски модел“ в община Стралжда, описването му, като алгоритъм и анализирането му в дисертацията.

VII. Критични бележки

В съдържателен план нямаме никакви критични бележки по отношение на представения за рецензиране научен труд. Единствената ни по-сериозна забележка и препоръка е по отношение на баланса между отделните части на дисертацията, където би могло да се постигне малко по равномерно разпределение на представения материал.

VIII. Заключение

В заключение смятаме, че представеният за рецензиране дисертационен труд разглежда изключително актуални и значими за нашето общество проблеми, свързани с развитието и интеграцията на ромския етнос в България. Работата има напълно завършен вид и голяма практико-приложна стойност, като може да бъде използвана при разработването на

стратегически документи и концепции за успешна интеграция на ромите в бъдещите години. Отчитайки постигнатите положителни резултати, научните приноси и качества на дисертационния труд предлагаме на Уважаемите членове на Научното жури да присъдят на Кристина Емилова Петрова-Христова образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 4.4 Науки за Земята (География на населението и селищата).

04.06. 2021г.

Доц. д-р Георги Бърдаров